

SLOVENSKO LJUDSKO GLEDALIŠČE CELJE
1963-1964

R a z t r g a n c i

Malej Ber

Raztrganci

Drama v treh dejanjih

Češko

GLEDALIŠKI LIST

SLOVENSKO LJUDSKO GLEDALIŠČE
V CELJU

Sezona 1963/64 - Številka 1

Stari Bazar, mladi	Prisr
Belarica, sestra	Geršičeva
Vilma, mlada deklica	Maja Mrazoviča
Perček, mlinarjev pomočnik	Pavle Juriša
dr. Moč, porilastnik	Sandi Krofi
Mihol, partizan	Franci Gabrovšek
Črnelik, mladenič in najtar	Marijan Dolinar
Naravnost	Marijan Novak
Prva scena	Nada Bulčičeva
Druga scena	Jana Šušterca
Komisar	Janez Skof
Prvi partizan	Volodja Fenc
Drugi partizan	Slavka Poljak
REŽISER	JURJO KEMPLINGER
Scenograf	Teja Primožič
Lektor	Janez Žmavc

Komisarjev avtor je avtorji Branka Hiltunen.

PREMIJATA V PRIGLAVO IN OBLIKOVALO BOGOSLOVSKA ZNORA
IN AVNOJ

Raztrganci

Delovanje gledališča je financirano s strani Mestne občine Celje in Slovenskega ljudskega gledališča v Celju.

Matej Bor

Raztrganci

Drama v treh dejanjih

Osebe:

Stari Rutar, mlinar v Globokem	Jože Pristov
Rutarica, njegova žena	Marija Goršičeva
Vida, njuna hči	Marjanca Krošlova
Lenka, kmečka deklica	Mija Mencejeva
Ferlež, mlinarjev pomočnik	Pavle Jeršin
dr. Mrož, partizanski zdravnik	Sandi Krošl
Mihol, partizan	Franci Gabrovšek
Črešnik, železničar in bajtar	Marjan Dolinar
Neznanec	Marijan Breznik
Prva soseda	Nada Božičeva
Druga soseda	Jana Šmidova
Komisar	Janez Škof
Prvi partizan	Volodja Peer
Drugi partizan	Stanko Potisk
REZISER	JURO KISLINGER
Scenograf	Tošo Primožič
Lektor	Janez Žmavc

Komisarjev govor je priredil Bruno Hartman.

PREDSTAVA V PROSLAVO 20. OBLETNICE KOČEVSKEGA ZBORA
IN AVNOJ
PREMIERA 4. OKTOBRA 1963

Inspicent: Aleksander Petrič — Sepetavka: Olga Puncerjeva — Razsvetljava: Bogo Les
— Tehnično vodstvo: Franjo Cesar

Z novimi močmi

Pred nami je nova sezona, čas načrtov ob pretehtavanju storjenega, razgledovanje po novih obzorjih, iskanje novega.

Pri tem smo si za novo sezono hoteli odgovoriti na nekatera vprašanja, ki so tesno povezana z delom našega gledališča. Radi bi namreč še določneje zarisali območje našega gledališkega ustvarjanja. Sodimo, da je spričo hitrega gospodarskega razvoja celjske občine v le-tej nujno okrečiti kulturnomobilizatorično vlogo našega gledališča, se pravi, njegov vpliv zanesti še med širši krog ljudi. V ta namen bomo predvsem skušali vključiti med naše gledavce člane celjskih delovnih organizacij. Gledališče bo po svojih močeh storilo vse, da bo stik z novim občinstvom kar se da neposreden in pristen. Če bomo to sezono dosegli vsaj nekaj spodbudnih rezultatov, bomo še kar zadovoljni.

Izven Celja bi radi naša gostovanja osredotočili na večja središča, okoli katerih bi se lahko zbiralo gledališča željno občinstvo. Ta središča bomo skušali porazdeliti skladno z razvojnimi tendencami po vsem celjskem okraju in zasavskih revirjih, tako da bo mogoče prisotnost celjskega gledališča čutiti tako po prostoru kot po tehtnosti.

Vse te načrte pa lahko uspešno uresničimo le tedaj, če si bomo prizadevali za umetniško poglobljenost in resničnost. Zanju pa je poleg umetniške dognanosti in gorečnosti potrebna tudi dobra notranja organizacija gledališča. To pa je mogoče pridobiti le ob zadostni in uvidevni podpori družbe. Kaže, da se je sčasoma nabralo nekaj problemov, ki jih bo nujno treba rešiti, če naj celjsko gledališče ne stagnira, ampak stopi na bolj roznata umetniška pota. Povečati bo treba igravski pa tudi tehnični zbor in jima zagotoviti ugodnejše pogoje.

Vse to prizadevanje pa mora izvirati iz preudarka in ugotovitve, da se družba razvija materialno in duhovno in da je njuna vzporedna in soodvisna rast življenjsko utemeljena. Spričo tega je treba na celjsko gledališče gledati kot na kulturno institucijo, ki je njena vloga v Celju in zaledju izredne važnosti. Če bo to spoznanje prešlo v zavest čim širših vrst Celjanov in okoličanov, zanj pa si bomo kolikor bo mogoče prizadevali, bo storjen še en korak k zavestnemu usvajanju omike in plemenitenja. Gledališče k njima lahko pripomore.

bh

Za obletnici

Razlagavci umetnosti menijo, da je mogoče velika dogajanja v zgodovinski umetniško pronicljivo upodobiti šele čez leta, ko se ustvarjavec s nov odmakne in jo lahko suvereno premeri in odbere. Klasični primer za tak postopek daje Tolstojev roman *Vojna in mir*. Neposredni umetniški kroki neke situacije, pa naj je še tako intenzivna in usodna, tako sodijo razlagavci, skorajda izključuje umetniško oblikovanje in odtehtanost.

O tem bi se seveda dalo razpravljati in navajati dokaze in nasprotnne dokaze. Nedvomno pa časovni razmak od nekega dogodka do njegove umetniške upodobitve stori svoje: iz časovne odmaknjenosti ustvarjavec vceplja v upodobitev minulega dogodka ideje in razlage svojega časa. Takšnih primerov najdemo precej tudi v naši umetnosti, ki upodablja narodnoosvobodilni boj.

Ko smo izbirali, kaj bi igrali za obletnico Kočevskega zboru in AVNOJ, smo se nasezadnje odločili za Borove RAZTRGANICE, čeprav smo ob njih razmišljali o teoretičnih premisah, zapisanih na začetku našega zapisa. Naj bo ta reč takšna ali drugačna, zdelo se nam je, da neposrednost, angažiranost in avtentičnost Borovega besedila, kljub njegovim hibam, še najbolj ustreza njegovim sestavinam, ki naj bi jih imelo dramsko delo, uprizorjeno za proslavo v spomin na pomembna dogodka.

RAZTRGANICI so nedvomno naš najboljši dramski tekst, zrasel neposredno iz vojnih dni. Doživeli so korekture (o njih Bor pripoveduje sam), tudi neposredno po osvoboditvi, tako da so se umetniško poglobili, ohranili pa so čar neposrednosti in angažiranosti. Ta dva elementa sta

ostala sveža in še danes vplivata z odra na občinstvo.

Drugo, kar nas je vodilo pri izbiri, je to, da se RAZTRGANICI godijo na Štajerskem in prikazujejo situacijo, ki je bila tipična za naše ozemlje, situacijo vsesplošnega sumničenja in prekanjenih gestapovskih metod. Psihoza terorja strahu in izigravanja je v RAZTRGANICAH dobila svojo umetniško podobo.

Bor imenuje RAZTRGANICE ljudsko igro. Oznaka je ustrezna. Igra je bila napisana v času, ko se je pesnik ali pisatelj obračal neposredno na ljudstvo brez vseh izmov in paradiranj. Bor si je izbral docela preprosto obliko, vendar z izdatnimi dramatičnimi elementi, ki so se ponujali tudi iz takratne situacije (preobleka, prepoznavanje, preobrači). Igra je napel kot kakšno kriminalko.

Čas in situacija sta mu narekovala tudi izbor dramskih oseb, ki so mala galerija ljudi z našega takratnega podeželja: kmečki gospodar in gospodinja, njuna šolana hči ter njena prijateljica, železničar, izdajavec-konspirant, partizani in vaške obrekljivke. Boru sta posebno zaživela protagonista dramskega in idejnega spopada Rutar in Ferlež. V Rutarju je upodobil slovensko kmečko grčo, etično pokončno, v Ferležu pa vso prekanjenost izdajavca, moralnega pokvarjenca. Ta dva sta tudi simbola za veliki osvobodilni boj in simbola za boj med dobrim in zlim. Literatura skorajda agitkovske oznake bi utegnila poznati le črno in belo barvo, vendar se je Bor takšnemu slikanju še kar izognil, saj je celo za Ferleža našel nekaj opravičila za pot, ki ga je pripeljala na moralno dno. Zanimivo pa je, da je Ferleža kot izrazitega predstavnika maribor-

skega lumpenproletariata obdal z nekaj romantično kozmopolitskimi potezami, ki jim je postavil po robu Rutarjevo domačijstvo in slovenstvo. Ta konfrontacija ima seveda svoj globlji vzrok, zaobsežen v nacionalni plati osvobodilnega boja.

Ni dooma, da je v RAZTRGANCIH tudi mnogo najnovosti, papirja in parolarstva, a vse to je tribut času, v katerem je igra nastala, zato smo vse pustili tako, kot je bilo zapisano.

Morda bi kdo utegnil ugovarjati, češ, kaj igrate RAZTRGANCE, saj smo jih že videli. Po naših mislih pa je za proslavljanje Kočevskega zbora in AVNOJ primerno, da se ponovno srečamo z Borovo igro, da obudimo spomin na hude čase, ki jih prikazuje. Mladina, dorasla v zadnjem desetletju, pa RAZTRGAN-CEV tako ne pozna, zato ji bodo kot pričevanje o partizanskih časih v dragoceno spoznanje. bh

Novi režiser SLG
Miran Herzog

Ob 20. obletnici Kočevskega zбора

Ko praznujemo 20. obletnico zboru poslancev slovenskega naroda v Kočevju, ki je veliko pripomogel, da se je utrdila ljudska oblast na osvobojenem ozemlju in v okupiranih krajih Slovenije, se z veseljem in s ponosom spominjamo tudi zasedanja I. kongresa Zveze slovenske mladine, ki je bilo nekaj dni pozneje, od 10. do 12. oktobra 1945 v Kočevski Reki.

Na mladinski kongres so prišli iz vseh krajev Slovenije najvidnejši funkcionarji Skoja, ki so bili bodisi politični delavci na terenu ali borci v raznih enotah narodnoosvobodilne vojske. Ti predstavniki so prišli kot izvoljeni delegati, predstavniki vojaških enot in teritorialnih območij Primorske, Gorenjske, Notranjske, Dolenjske, Bele krajine, Štajerske in Koroške. Med delegati — bilo jih je okoli 125 — so bili predvsem stari, prekaljeni borci in borke, sekretarji Skoja v odredih, v brigadah in divizijah ter sekretarji in člani pokrajinskih, okrožnih, pa tudi rajonskih komitejev Skoja.

Delegati kongresa so pozdravili Lidija Sentjurc v imenu CK KPS, Franc Lubej kot član izvršnega odbora OF in pokojna Angelca Očepek, tedanja sekretarka AFŽ za Slovenijo. Delo kongresa pa so vodili sekretar Skoja za Slovenijo Stane Kavčič »Djuro« in člani Ivan Gorjup, Mitja Vošnjak, Niko Belopavlovič in drugi.

Delegati, ki smo se zbrali iz vseh krajev Slovenije, smo se hitro seznanili in izmenjali izkušnje pri delu.

Veselo srečanje in borbene pesmi pa so ustvarile takšno razpoloženje, kakršno je lahko samo med borbeno in prekaljeno mladino. Ostalo nam je v nepozabnem spominu.

Glavne naloge kongresa so bile: utrditi in okrepiti skojevsko organizacijo, zajeti vso mladino v organizacijo Zveze slovenske mladine, ki bo vključila vse mlade, za boj sposobne fantje in dekleta v partizanske enote, druga mladina pa bo poleg političnega dela na terenu organizirala in sistematsko zbirala za te enote hrano, obleko, obutev, sanitetni material in drugo. Ena glavnih nalog je bila tudi ta, da naj se na osvobojenem ozemlju takoj ustanovijo delovne čete za obdelavo zemlje in medsebojno pomoč, posebno v tistih krajih, kje je ostalo le malo delovne sile. Med posebnimi nalogami so bili še pionirski odredi na razširjenem osvobojenem ozemlju po kapitulaciji Italije in pomožne šole na vsem osvobojenem ozemlju.

Poudarjeno je bilo tudi kulturno udejstvovanje mladine pri organiziranju in izdajanju raznih brigadnih in drugih listov, stencasov, pri uprizorjanju skečev in pri recitacijah v okviru mitingov in drugih prireditvev, beseda je bila o pisanju člankov in pesmi, skratka o vsem, kar je ponazarjalo borbo partizanov in vsega slovenskega naroda proti okupatorju.

Tako smo v nepopisnem razpoloženju, med vzklikanjem našim voditeljem in z borbeno pesmijo za-

ključili mladinski kongres ter se vračali s Kočevske Reke na svoja delovna mesta z obljubo, da bomo še z večjim poletom in zanosom prispe-

vati svoj delež v borbi proti okupatorju za osvoboditev in lepšo prihodnost mladine.

Slavka Mavrič-Fir

Spomini na brigadnega propagandista Sašo

Kje so časi, ko so prvi partizani golih rok odvzemali okupatorju prve puške in ko so le majhne skupine borcev stale na braniku naše svobode. Sovražnik je srdito napadal in moril, mučil in streljal, naših borcev pa je bilo vedno več. Eden je padel, pa sta prišla dva, prišli so trije drugi, ki so stopili na njegovo mesto. Veliki italijanski ofenzivi, ki naj bi odpihnili slovensko partizanstvo z obličja zemlje, je sledilo formiranje brigad, ki so čuvali že cele pokrajine osvobojenega ozemlja in osvobajale nove, kamor poslej ni več stopila okupatorjeva

peta, če pa je že, je nagrmadila 10.000 svojih vojakov, plačancev in hlapcev ter jih z najmodernejšim orožjem opremljene znova tirala v boj.

Prav v taki situaciji se je formirala 4. septembra 1942 partizanska udarna brigada »Matije Gubca«. Novo formirana brigada je do konca vojne imela hude boje in tudi lepe uspehe v borbi z Italijani in Nemci. Največji njeni uspehi so likvidiranje sovražnih postojank »Ajdovec«, »Žužemberk« in »Dob fašistov grob«.

K doseženim uspehom in v zadovoljstvo borcev je veliko pomagala propaganda. V vsaki brigadi je bil po formaciji propagandist, ki je bil odgovoren za kulturno življenje v brigadi. V »Gubčevi brigadi« je bil tov. Aleksander Peče-Sašo, ustanovil je majhen pevski zbor, igravsko skupino za razne skeče, izvežbal recitatorje in harmonikaše, sam pa je imel kitaro. S to izvežbano grupo smo imeli skoraj v vsaki vasi miting, ki so se ga poleg borcev udeleževali tudi prebivavci teh vasi. Skoraj na vsakem mitingu je govoril komisar ali pa komandant enote, potem se je začel program, ki je trajal tudi do dve uri.

Največ veselja in ploskanja je bilo, ko se je tovariš Sašo, propagandist brigade, prikazal na miting s kitaro v roki in fašistično če-

Igravka Mija Mencejeva

pico na glavi ter zapel pesmico
»Podoknico fašista slovenski dekl-
ci«.

(Santa Lucia)

U temna noč stojim —
pod tvoj finestra —
o mia imam te rad
kod makarone,
aperti okno mi.
O Micka moja,
o signorina —

O bella mia!
Percke se čakaš ti,
o porco Dio —
imaš komunista
niente fašista?
Aperti okno mi

o bella mia,
o Micka moja —
— bum —
o mama mia!

To pesem je spesnil sam. Ko je zapel to ali katero drugo, je doživel velik aplavz pri vseh navzočih.

Toda nismo imeli sreče, da bi še na mnogih mitingih razveseljeval poslušavce s svojim humorjem in pesmicami. Tega veselega fanta je julija 1943 v Šmarjeti na Dolenjskem ubila letalska bomba. A njegovo delo so nadaljevali drugi vse do konca vojne, nam pa je ostal nezbrisen spomin na veselega fanta Sašo.

Franc Rojšek

Tudi lansko sezono ni ostal naš ansambel brez prvomajskih nagrad Zdrženja dramskih umetnikov Slovenije. Za izredne igravske ustvaritve sta bila nagrajena Marjanca Krošlova (za vlogo mlade žene v Dorstovi »Ženi pred obzidjem«) in Volodja Peer (za vlogo Andrija v Frischevi »Andorri«). Slavko Strnad je bil deležen pohvale za vlogo sovražnega

vojaka v Arrabalovem »Pikniku na bojišču« in za vlogo bebca v »Andorri«. Nagradi za režijo sta dobila Branko Gombač (za »Andorro«) in Miran Herzog — lansko sezono še gost — (za »Ženo pred obzidjem«).

Na sliki: Branko Gombač, Marjanca Krošlova, Miran Herzog, Slavko Strnad in Volodja Peer.

Prva srečanja z raztrganci

Leta 1942 so se na Štajerskem pojavili prvi raztrganci, ki so se izdajali za partizane. Oblečeni so bili kot partizani, lbi sodil po njihovih titovkah, le bolj raztrgani so bili — po gestapovski logiki naj bi bila raztrgana obleka značilna za partizane — po drugi strani pa so bili mnogo bolj oboroženi, kar se spet ni skladalo z oborožitvijo, ki nam je bila takrat na razpolago. Raztrganci so imeli nalogo, odkrivati partizanske enote, bolnice, zaklonišča, javke, zastrupljati studence ipd.

Septembra 1942. leta je komandant Stane Rozman pripeljal še dva bataljona borcev v pomoč Štajerski. Takrat so se tudi koncentrirale vse čete s Štajerske. V tem sestavu tako imenovane 2. grupe odredov so bili Pohorski bataljon, Savinjski bataljon, Kamniško-zasavski in Kozjanski bataljon. Tako smo se 10. septembra zadrževali v globelih na Dobrovljah. Ker smo vedeli, da se tod pojavljajo raztrganci, smo imeli stalno stražo pri studencu, kamor smo hodili po vodo. Okoli 11. ure dopoldne je odšel tovariš Samo z nekim tovarišem po vodo. Že blizu studenca sta naletela na skupino, za katero sta menila, da so partizani. In res so se le-ti pogovarjali s stražarjem. Slo je za običajne razpoznavne besede. Skupina je spraševala, kje je štab 2. grupe, kje je Stane Rozman in podobno. Na

vprašanje, kdo so, so odgovorili, da so iz Stanetove čete. Ta odgovor je v hipu postal sumljiv, ker Stanetove čete nikoli nismo imeli.

Samo in njegov tovariš sta se pričela počasi umikati, skupina je nenadoma naperila proti njim brzo-strelke, stražar se je pognal v beg, nekdo je sprožil rafal in smrtno zadel tovariša poleg Sama. Stražarju in Samu pa je uspelo pobegniti.

Takoj na to rezko streljanje smo planili na položaje, prepričani, da je za temi raztrganci gotovo še večja skupina Nemcev. Vendar do borbe ni prišlo, ker so se raztrganci naglo umaknili. Ves dan smo ostali v stalni pripravljenosti, vsak čas smo pričakovali napad, saj je bilo naše taborišče razkrito. Zaradi varnosti pa smo na noč zapustili te položaje, najprej Kozjanski bataljon, v katerem sem bil sam, krenili smo proti Bohorju, drugi bataljoni pa so odšli v svoje smeri.

Ta dogodek mi je ostal še v posebno živem spominu, ker sem bil prav 10. septembra dodeljen iz Štajerskega v Kozjanski bataljon, posebej pa še zato, ker mi je bil Samo izredno ljub in dober tovariš, doma iz Nazarij, in dostikrat sva skupaj koračila po Dobrovljah. Po tem dogodku se nisva videla leto dni. 1944. leta avgusta meseca je padel v Kozkarijih.

Ludvik Zupanc-Ivo

Raztrganec »Johann«

V pisarni v Starem piskru so bili zbrani: SS-Oberscharführer FRANZ MITTERHÖFER, SS-Oberscharführer HERBERT AVGUSTIN, SS-Oberscharführer HANS GÖTTLE in tolmač HANNES HÜBNER, ki se je nekdanj imenoval Hans Brložnik. Bili so globoko zamišljeni. Poslednjič so še enkrat pregledovali pripravljeno gradivo. Kriminalni asistent Augustin se je še posebej ukvarjal s tolmačem in ga učil, kako se mora vesti, ko bodo poklicali iz celice ujetega partizana »Janeza«.

Ko je paznik odprl vrata celice, je bil Janez že pripravljen, kot da bi slutil, da ga potrebujejo. Tokrat so ključiči nekam čudno zaškripali. Vsaj Janezu se je tako zdelo. Ujeti partizan iz Dobrovelj je vedel, da je zaslišanje končano. Sedaj bo torej prišlo tisto... Mrzel pot ga je oblił, ko je hitel za paznikom po jetniškem hodniku. Le kam me pelje? Ali bom že jutri končal kot talec? Ko bi me vsaj poslali v tabo-riščel!

Na paznikovo kratko povelje je obstal. Paznik je izginil v pisarni. Skozi vrata je Janez čul pritajeno nemško prerekanje. Kaj le imajo? Zakaj ni paznika ven? Trenutki čakanja v negotovosti so vedno tako mučni. Saj je vseeno, kaj mu bodo povedali. V želodcu ga je začelo grozno stiskati. Krči so postajali vedno hujši, da je moral počepniti. V takšnem stanju ga je nenadoma zmotil paznikov glas. Naprej! Komaj se je premaknil. Le kaj ga je tako ohromilo? Ali je to že tisti strah? Strah pred koncem — pred smrtjo.

Na pragu pisarne je skoraj izgubil zavest. V sobi je najprej zagledal svojega zasliševavca Augusti-

na. Gestapovec je očitno opazil, da Janeza obhaja slabost, zato mu je ponudil stol. Ko se je usedel, mu je res nekoliko odleglo. Gledal je gestapovcem v obraze in poskušal iz njih razbrati, kaj mu pripravljajo. Augustinov obraz je bil brezizrazen in neprestano se je spogledoval s tolmačem Hansom. Za mizo sedeči Mitterhöfer je še vedno nekaj pregledoval, nato pa je s premišljeno kretnjo podal Göttleju list papirja, naj ga izroči Janezu. Da bi tudi Göttle pokazal svojo veljavo, je velel Janezu, naj vstane. Ko je imel list v roki, se mu je približal tolmač. Janez je trudoma zbiral vse znanje nemščine, ki si ga je pridobil še v gimnaziji, in čital: »Verfügung... Als Bandit ist er mit dem TODE zu bestrafen...« Spodaj pa je zagledal podpis: Der Kommandeur der Siecherheitspolizei und SD in der Untersteiermark Lurker. Obsodbo je potrdil na Bledu tudi SS Gruppenführer und Generalleutnant der Polizei Rösener.

Janezu se je pred očmi zameglilo in se je sesedel na stol. Izgubil je zavest. Tolmača so poslali po kozarec vode. Kmalu so ga zbudili. Bivši grafik iz Wiener Neustadta, sedaj SS-Oberscharführer Mitterhöfer, se je prvi hotel pokazati galantnega. Čeprav mu je bil ves razvoj dogodkov že vnaprej znan, je pričel tolažiti Janeza: »No, saj ni tako hudo. Morda pa še ni vse izgubljeno. Tudi naš komandant v Mariboru ni tako nedostopen človek. Če se mi za vas zavzamemo, vas gotovo rešimo. Seveda le s pogojem, da tudi vi ne boste razočarali nas.«

V teh težkih trenutkih so priliznjene gestapovske besede Janezu nenadoma prijale. Vedel je sicer,

da jim ni verjeti, toda bile so le rešilne bilke. Morda bi se dalo gestapovce prelisčiti. Samo da bi pridobil časa. Četudi bi jim obljubil, da bo delal zanje, se bo že potem znašel in jim pokazal fige. Postavili so ga pred grozno izbiro. V mislih je bojeval silen boj. Nekdanji medicinec iz druge grupe odredov se je zavedal, kaj pomeni prestopiti v sovražno vrsto. Izgubil bi vse prijatelje in znance, še sorodniki bi se ga izogibali. Ali kaj, ko je na drugi strani tisti grozni list, ki mu je vzel zavest.

Mitterhöferjeve oči so se zdele Janezu čudno magične. Z naravnost hipnotizerskimi kretnjami je silil vanj. Prigovarjal mu je, naj bo pameten in si zagotovi bodočnost. Člo-

vek vendar samo enkrat živi. Bilo bi pač usodno, če bi zamudil poslednjo priložnost, da se reši. Tolmač Hannes je komaj sledil Mitterhöferjevi gostobesednosti. Ta pa je bil vedno tak, kadar je smatral, da je treba kovati železo, dokler je vroče. Janez je kljub temu prosil za premislek.

Zjutraj, po neprespani noči Janez še vedno ni vedel, kaj naj reče gestapovcem, ko ga bodo poklicali. V njem sta le vztrajno glodali misli: prelisčiti jih in pridobiti čas. V pisarni je zato privolil, da bo delal za gestapo. »Zaradi formalnosti«, so mu rekli, »nam podpišite izjavo, da boste delali za führerja in Reich«. No, saj to so le krpe papirja, si je prišepetaval Janez. Neumnost, jaz

Skupina raztrgancev. Z naočniki pred uniformiranim Göttlejem je »Johann«.

da bi postal hitlerjanec! Oni bodo mislili eno, jaz pa drugo. Samo da pridem iz teh prekletih zidov Starega piskra.

Po podpisu izjave so postali gestapovci z Janezom prijaznejši. Še vedno pa je ostal v zaporu. Hrano so mu zboljšali. Dobil je cigaret, kolikor je želel. Tudi na sprehod po dvorišču je lahko šel bolj sproščeno. Rekli so mu, da ga bodo odslej klicali »Johann«. Obiskovali so ga gestapovci, ki jih prej ni videl. Vsi so hoteli čimveč zvedeti o drugi grupi odredov. Mnogi so imeli napačne predstave. Zdelo se mu je, da jim mora nekaj vendarle povedati, sicer mu ne bodo verjeli in bo ostal za zidovi. Pa kaj jim koristi, če pove nekaj podatkov o položaju enote, ki se je gotovo že desetkrat premaknila. Tudi za razmere v Ljubljani so se zanimali. Tam je pa tako druga država, kaj jim bodo koristili podatki. Toda Janez se niti navedal ni, kako so ga prefinjeno obkoljevali.

Kriminalni asistent Göttle je na Janeza, sedaj »Johanna«, usmeril predvsem tolmača »Ernejca« in Hansa Briščka. Oba sta prav dobro obvladala slovenski jezik, ker sta bila domačina. Prvi je bil nekdanji trgovec iz Savinjske doline, Hans pa je bil Celjan, sin mehanika, po rodu iz Primorske. Janez v zaporu niti slutil ni, da bo s tema janičarjema v prihodnosti zelo povezan. Še preden je skopnel sneg, je »Ernejc« »Johanna« povabil, naj gre z njim na stanovanje. V isti hiši je bilo tudi določeno novo stanovanje za »Johanna«. Kaže, da je prišel čas, ko me bodo izpustili, si je mislil Janez. Moral je k fotografu, ker je potreboval slike za novo legitimacijo. Še pred tem je dobil očala, kar je delno le spremenilo njegovo zunanost.

Ko se je »Johann« dokončno nastanil v hiši na Fritz Zangger Platz-u, so se mu z vseh strani približevali novi »znanci«. Eden takih znancev z dvorišča se mu je predstavil pod imenom Tonček. Janez je takoj vedel, da z njim ni vse v redu. Kje je zvedel za ime, ki so mi ga nadedi gestapovci? Tonček je hitel pripovedovati, da je bil tudi sam v partizanih. Bil je v Zasavskem odredu. Tam so ga ujeli in zaprli v Begunje. Sedaj je doma, v Celju. O tem, kako in zakaj je prišel iz zapora, je Tonček molčal.

Iz Tončkovega pripovedovanja je Janez zaslutil, kakšno pot stopa njegov »znavec« z dvorišča. Tončka nikakor ni mogel oceniti za pokvarjenega. Ni izključeno, da bi lahko skupno izvedla načrt, ki ga je imel v glavi. Še vedno se je počutil bolj »Janeza«, saj to bo tudi ostal. Ne bodo ga spremenili v »Johanna«. Tonček je domačin in pozna kraje. Po ovinkih ga je spraševal, ali res misli ostati v Celju. Nenadoma je Tonček vzrožil. »Saj vem, kaj misliš. Pobegniti. Toda ti gestapa še ne poznaš. Oni hočejo za vsako stvar garancijo. Tudi jaz sem mislil kmalu po tem, ko sem obljubil, da bom delal zanje, pobegniti. Ne vem, kako je Göttle za to zvedel. Še nikoli nisem doživel tako hude ure kot takrat, ko me je poklical na gestapo. Zagrozili so mi, da bodo vsi moji ustreljeni kot talci, če pobegnem ponovno k partizanom. Oni lahko dosežejo še več. Ustrelili bi me sami partizani. Partizani ne marajo izdajavcev! Naj se le spomnim, kaj sem vse povedal v Begunjah o svojih tovariših in ilegali. Nekateri od teh, ki so v zapisniku, so sedaj že ustreljeni kot talci. Med mučenjem se človeku marsikaj zgodi. Čeprav nisem nameraval ničesar povedati, so me k temu prisilili.

Najbolj prilačna uprizoritev v lanski sezoni je bila »Odkritosrčna lažnivka« v režiji Jura Kislingerja. Na sliki: Marijan Breznik, Sandi Krošl, Nada Božičeva, Janez Bermež in Jana Šmidova.

Zaradi tega me imajo zdaj v rokah in popolnoma so me priklenili na sebe. Vse jim naredim, kar zahtevajo. Sedaj sem izvidnik ali »Aufklärer«. Domačini nas imenujejo raztrganci. Boš videl, kako bodo tudi tebe lepo spremenili v izvidnika. Ali si pri zaslišanju veliko izdal? Nekaj že morajo imeti v rokah, da so te izpustili. Boš videl, da ti bodo dali celo orožje. Za obrambo, bodo rekli. Kajti naloga izvidnika ni, da napada, temveč da opazuje in poroča, orožje lahko uporabi le za samoobrambo.«

Po razgovoru s Tončkom je Janez spoznal, da je res zašel v lepo kašo. Takrat, ko je bil še v partizanih, ni

mogel niti slutiti, kaj vse se lahko zgodi, če pride človek v peklenške gestapovske klešče. Čeprav jih sovražiš, te prisilijo, da disciplinirano izvršiš, kar zahtevajo. Kdor ni do kraja dosleden, ga že imajo v rokah.

V ušesih je Janezu vedno bolj zvenel Tončkov glas: »Ali si pri zaslišanju veliko izdal?« Nekaj stvari je pač moral reči, drugače bi ga na mestu ubili. Tiste stvari iz Ljubljane jim pa tako nič ne koristijo. Tam so Italijani. Nenadoma se je spomnil, da je pravzaprav povedal, kako je prišel v partizane. Povedal je tisto o hčerki pesnika Otona Župančiča, kako je prišla od njega

z geslom: »Kje imaš svoj secirni nož? — Imam ga doma«, in kako ga je poslala na javko v Rožno dolino. Ponovno je v mislih prehodil zaslisanja. Spoznal je, da je gestapu res preveč povedal, zato so ga hudiči izpustili in se ne boje, da bi pobegnili. Zato ga je Göttle zadnjič tako cinično spraševal, kako se počuti na svežem zraku. Tudi Mitterhöfer, ki ga je obvestil, da bodo kmalu šli v »Einsatz« (v akcijo), mu je mimogrede omenil novico, da so v Ljubljani zaprli hčerko Otona Zupančiča. Saj si jo poznal? Janeza je spreletelo. Pa menda nisem jaz temu kriv? Da bi imel gestapo tako moč tudi v Ljubljani? Mitterhöfer — kakor da bi mu čital misli — se je zasmejal. »Mi imamo povsod svoje ljudi. V Ljubljani imamo celo svojega oficirja. Oh, naš Otto D. že dobro dela. Kakšne dragocene podatke nam je že poslal preko meje. Ljubljana je res pravo banditsko gnezdo.«

Janez je kar naprej tehtal Mitterhöferjeve besede. Prej si ni nikoli predstavljal, da je gestapovska organizacija tako pedantna. Morda pa je vse laž, kar mu je cinični gestapovec govoril o Zupančičevi. Ali mu ni lani ravno na binkoštni ponedeljek rekla, da bo kmalu šla v partizane. Če je ostala v Ljubljani, pa se je vendar lahko zgodilo, kar mu je povedal Mitterhöfer. Potem je res on kriv njenemu razkritju. Klešče se torej sistematično sklepajo. Zopet se je spomnil Tončkovih besed »tudi tebe bodo ukrotili«. Torej ne bom mogel biti nikoli več Janez med svojimi, postal bom pravi raztrganec »Johann«? Zakaj so vendar izbrali ravno mene za svojo žrtev. Ali sem videti res tako strahopeten? Iz Dobroveljske skupine ujetih partizanov grem samo jaz posebno pot. Zakaj niso ponudili isto kot

meni tudi Zlobku, pa Dušanu Rada-noviču ali Marti. Vsi so še v Starem piskru. Janez je začutil, kako mu slabi volja. Odločnost, da bo zbežal o prvi priložnosti, mu je počasi pešala.

Göttle je seznanil »Johanna« z dvema »kerlecema« s Pohorja. Po gestapovskih besedah naj bi bila »odlična« fanta. To sta vendar »Zagloba« in »Vejak« iz tistega bataljona, ki se je boril do zadnjega! Kako je mogel gestapo izvohati, da sta ravno ta dva slabiča? Göttle ju je hvalil in poudarjal, da sta veliko prispevala k razkritju bataljona. On sam, Göttle ju je zasliševal. Kako so v Mariboru gledali, ko so dobili njegove natančne zapisnike! Janeza je spet spreletelo. Torej je prav tak kot izdajavca s Pohorja. Med 66 junaki so našli dva odpadnika na Pohorju, iz Dobrovelj pa je on sam, Janez, sedaj »Johann«.

Drugega dne, 8. aprila 1943 je prišel napovedani »Einsatz«. Göttle je prišel po »Johanna« z avtomobilom. Notri sta že sedela nova znanca s Pohorja. Gestapo jima mora že zelo zaupati, kajti eden je imel pištolo, drugi pa bombo. Peljali so se v Savinjsko dolino. »Priti moramo do gostilne Dolar«, je rekel Göttle in iskal mesto na vojaški karti. Bilo je okrog 16. ure, ko so prišli na naznačeno mesto. Trojka raztrgancev je dobila navodilo, da mora prekrizati področje med Mrzlico in Gozdnikom. Raztrganec Stanko Brunšek ali bivši partizan »Zagloba« je dobil še beležnico in svinčnik. Po končanem pohodu bo treba poročati. Točno se je treba držati navodil. Čez štiri dni, 11. 4. ob 20. uri je Göttle določil sestanek v Zg. Rečici. Raztrganci so zavili proti Mrzlici, SS-Obersturmführer pa se je usedel v avto in odbrzel v Celje.

Umetniški dosežek:
»Žena pred obzidjem«.
Režija: Miran Herzog.
Na sliki: Marjanca Krošlova
in Stanko Potisk.

»Piknik na bojišču« v režiji M. Herzoga. Janez Skof,
Volodja Peer, Marija Goršičeva in Slavko Strnad.

Ko so bili raztrganci sami, se prva dva nista dosti zmenila za »Johanna«. Opozorila sta ga le, naj ne dela neumnosti in opravi, kar mu bosta naročila. »Se boš že privadil, kakor sva se midva«. Janez je vedel, da imata nekdanja partizana prav malo volje za pobeg. Toda kaj je ostalo od njegovega prvotnega trdnega sklepa?! Spet je omahoval. Saj vendar nima nad seboj takšne krivde kakor ona dva, ki sta kriva za smrt preko 60 svojih soborcev. Imata dovolj vzrokov, da se sedaj bojita partizanov. Tehtal je svojo krivdo, vendar ni mogel najti zaključka. Mogoče je gestapo ravno zaradi njega opravil kakšno akcijo, da ga kompromitira. Konec je z njim. Moral bo ostati pri njih.

Izvidniki na vsej označeni poti niso naleteli na partizane. Nekje nad Preboldom so opazovali hišo, kot jim je bilo naročeno. Raztrganec Viktor K., prej »Vejak«, je kraje zelo dobro poznal, saj je bil domačin. Le »Johann« je bil to pot neaktiven. Pravo peto kolo v trojki.

Nekajkrat je mislil, da bi skočil v stran in pobegnil, toda ni imel moči. Skupno z drugima se je znašel na naznačenem kraju v Zg. Rečici, kjer jih je že čakal Göttle.

Na Gestapu v Celju so v obliki zapisnika sestavili poročilo in vsi trije izvidniki »Aufklärer« so ga morali podpisati. Podpisati so se morali s pravimi imeni. Dobili so tudi plačilo. Za vsak službeni dan 10 RM. Posebej je bilo treba potrditi prejem mark, in spet s pravim imenom. Janez je podpisal in takoj pomislil: »Ze s takšnim potrdilom bi se mi lahko gestapo maščeval. Brž ko bi prišel ta papir partizanom v roke, bi me obsodili«. Bil je že popolnoma brez volje. Vrata za pobeg so mu zaprta.

»Johann« je dobival vedno več nalog. Tako ga je npr. Mitterhöfer povezal z nekim nemškim lovcem Gustavom in skupno sta opazovala prazen partizanski bunker. Tega da je našel lovec na obhodu v svojem revirju. Vključili so ga v izvidniške — raztrganske — patrole, ki so bile

»Andorra«
v režiji
Branka Gombača
je tudi
v Celju
doživela
lep uspeh.
Na sliki je
prizor
s skušnje.

včasih večje, drugič manjše. Največkrat so ga pošiljali na Dobrovlje. Morali so iskati partizanske sledi, taborišča in javke. Po navodilih gestapa so se oglašali pri kmetih. Kdor jim je nasedel, da so izgubljeni partizani in jih pogostil, je že bil ožigosan. Nemci so prišli ponj, ga odgnali v taborišče ali ustrelili.

Kolikokrat se je »Johann« spomnil Tončka, ki mu je rekel: »Tudi ti boš delal, kar ti bodo rekli«. In res, kako jih uboga. Dela sicer brez volje, toda dela umazane posle. Včasih si je želel smrti. Na Dobrovljah je nekoč skoraj prišla. Ko je prišlo do streljanja, se ni hotel umakniti v zaklon, čeprav sta izvidnika Brišček in »Zdenko« nanj kričala, naj se uleže. Škoda, da ni partizan bolje meril. Dobil pa je le strel skozi pljuča. Odpeljali so ga v celjsko bolnišnico.

»Johann« je mislil, da bo dalj časa v bolnišnici, toda pozdravili so ga neverjetno hitro. Spet je moral na teren. Göttle ga je pohvalil in mu celo obljubil nemško ranjensko značko.

Gestapovci so »Johannu« nepričakovano zaupali puško. Sprva ni vedel točno, kaj to pomeni. Göttle pa mu je pojasnil: »Zdaj ko imaš v sebi partizansko kroglo, boš lažje streljal nanje«. Vključil je »Johanna« v skupino oboroženih raztrgancev, ki so se uradno imenovali »Gegenbande«. Bili so dobro oboroženi, z brzostrelkami, bombami in lahкими mitraljezi. Večina je bila v civilu, nekateri pa so imeli s seboj partizanske kape. Pripravljeni so bili za spopade z manjšimi partizanskimi enotami. To družčino so sestavljali največ policisti, gestapovci, vermanšaftovci in nekaj bivših izdajavskih partizanov. Bili so izšolani v gverilskem bojevanju. Nekateri so bili v šoli v Krškem, drugi pa v Celju.

Raztrganec »Franci« mu je povedal, da je bil v šoli v Celju. Nastanjeni so bili v prazni hiši, kjer so prej ubili sekretarja OF Grčarja. To mu je povedal s pripombo, da je bil tedaj v spopodu ranjen gestapovec Augustin.

V novih okoliščinah se je »Johannu« zdelo, da bo kmalu podiviljal. Slaba vest, ki ga je grizla, mu je v resnici načela živce. Skupaj s svojimi pajdaši iz tajne skupine »Karl« je vedno pogosteje popival. Saj je vseeno. Pokvarjenec med pokvarjenci. Pijača te vsaj za nekaj časa potolaži. No, lahko bi se rešil iz tega položaja s samomorom. Ne, tega pa ne more storiti. Preveč je strahopeten. Da, strahopeten je. Zato je tudi tako daleč prišel. Iz skupine »Karl« so ga nenadoma premestili v drugo skupino, ki se je imenovala »Elza«. Tu je bilo glede popivanja še slabše. Na Kozjanskem, kjer je ta skupina operirala, je bilo pijače na pretek.

S Kozjanskega so »Johanna« premestili ponovno v zg. Savinjsko dolino. Postal je celo vodja manjše raztrganske skupine. Raztrganca »Nace« in »Fifi« sta mu bila podrejena. Vsi trije so bili oboroženi. Kamor je trojka prišla, je pijančevala. Na nekem pohodu po Dobrovljah je »Johann« brez razloga metal bombe. Sami raztrganci so ga prijavili.

Gestapo je »Johannovo« kariero 4. 1. 1944 zaključil. Naprtili so mu krivdo, ki je bila najbrž izmišljena. Skupno z raztrganci Tončkom, »Nacetom« in »Fifijem« so ga ustrelili. Služili so dovolj. Gestapo je smatral, da preveč vedo o metodah nemške tajne službe. »Zanesljivo je zanesljivo, mrtvi se ne vračajo«. Gestapo je svoj priljubljeni izrek tudi dosledno uresničeval.

Po avtentičnih virih napisal T. I. J.

Pred dolgimi leti...

Mračen, novembrski dan leta 1941. Iz hodnikov niso prihajali v celice klici zapornikov, kakor je bilo to običajno. Toda ta mir ni prinašal v mrzle in temne jetniške celice pokoja. Budil je v srcih bojazen, da se spet pripravlja nekaj hudega. Še enakomernih korakov službujočega paznika in nenehnega žvenketanja ključev ni bilo slišati. Vse je bilo pogreznjeno v tesnobno tišino.

Bila sem že skoro mesec dni na moškem oddelku v samici. Pred nekaj urami so me po mučnih in dolgih zasliševanjih privedli nazaj v celico. Z ubitim pogledom sem zrla v stene, ki so bile popisane z najrazličnejšimi bodrilnimi besedami prejšnjih zapornikov.

Tudi sama sem pred nekaj dnevi z lasno sponko vrezala v omet nad vrati: Veruj in upaj v svobodo!

Zdaj sem vsa izmučena ležala na trdem pogradu in iskala te velike črke, ki jih je že pokrila tema. Toda besede so bile tako žive, da so zažarele v mraku, mi govorile in me bodrile. Vstala sem z ležišča in pogledala skozi visoko, zamreženo okno. Nebo je bilo jasno, le tam daleč je potovalo še nekaj temnih oblakov. Prisluhnila sem, ali ni v bližini kdo, ki bi lahko skozi okence v vratih videl, da se ne pokoravam hišnemu redu, ki ni dovoljeval, da bi gledala skozi okno. Vse je bilo tiho. Tedaj sem stopila na mizico, ki je bila prikovana na zid pri oknu. Z rokami sem se trdno oprijela železne mreže in se z zadnjimi napori potegnila kvišku.

V hipu sem zagledala praznično razsvetljeno gledališče. Ta pogled je prižgal v srcu nešteto lepih in bolečih spominov, na gledališke predstave, ki sem jih tako rada obiskovala.

V duhu sem gledala posamezne prizore in vrstila so se imena igrancev. Kje so, kam so jih odpeljali, morda že koga ni več med živimi. Spomini so se razpletali, dokler nisem opazila ljudi, ki so hiteli v gledališče.

Dobro sem jih poznala, te ljudi! Kulturno svetišče jim ni nikoli nič

Najlepša uprizoritev sezone je bila nedvomno pravljica za odrasle otroke »Rdeče in modro v mavrici«. V njej sta nastopila Minu Kjudrova in Franci Gabrovšek. Režija: Juro Kislinger.

pomenilo in pred nekaj meseci bi še pljunil nanj. Vedela sem, da so med njimi tisti, ki so prišli ropat in morit v našo domovino. Zdaj hite v ta dom poslušat svojo »kulturno besedo«. Po naših stolih so posedli nemčurji in tujci, na hodnikih se dvigajo v pozdrav desnice... zastor se bo razgrnil in z odra se bo oglasila tuja beseda.

Gnev mi je stisnil srce. Razbolela sem zaprla oči, toda pred njimi so svetlo zažarele besede: Veruj in upaj v svobodo!

Znova sem vstala v svojem ponosu. Trdno sem verovala, da bo zastor tudi zanje nekoč dokončno padel.

Potem se bodo vračali domov izgnanci, domača beseda bo kot pesem plula po cestah in ulicah. Tedaj bodo še lepše zasijale vse luči in tudi na hodnikih gledališča se bodo s solzami v očeh toplo pozdravljali prijatelji...

Le, če bom ta večer doživela sama in ga lahko opisala, nisem vedela.

M. Z.

Prva uprizoritev Letnega odra SLG je bila Shakespearova komedija »Kar hočete« pred Vodnim stolpom v Kocenovi ulici. Režiral je Branko Gombač.

Prvi spopad z belogardisti

Lep julijski dan je blagodejno vplival na že tako dobro razpoložene borce in borke I. bataljona Belokranjskega odreda. Bili smo pri svojih vsakdanjih opravilih, nekateri so odhajali v patrolje, drugi so se vračali, le stražarji so kot po navadi ostajali skriti na svojih opazovalnicah, da nas ne bi presenetil sovražnik. V neposredni bližini, komaj tri kilometre oddaljeni, so bili zasidrani Italijani.

Vse drugače kot pri borcih pa je bilo v štabu bataljona, ki mu je takrat poveljeval narodni heroj Ivan Majnik-Džems. Ta je s svojimi sodelavci koval načrt, za katerega mi razumljivo nismo vedeli. Kmalu pa nam je bilo znano, za kaj gre. Komandirji in komisarji čet, ki so bili na posvetu, so sklicali desetarje, vodnike in polit-delegate in jim na kratko obrazložili, kaj so zvedeli na posvetu. Šlo je za akcijo, in sicer za akcijo onstran Gorjancev, kjer je že nekaj časa tabornil bataljon po imenu »Štajerski bataljon« — belogardistov.

Med borci se je že dalj časa šušljalo, da so to neki čudni partizani in da je težko priti do njihovega taborišča, ki je obdan z bunkerji in s strelskimi jarki. Tudi življenje teh partizanov da je povsem drugačno. Po dogovoru med I. Belokranjskim bataljonom in Gorjanskim bataljonom bi morali tega dne obkoluti taborišče nad Šentjoštom in ugotoviti namen tega čudnega bataljona, ki sicer ni iskal nobenih stikov z drugimi partizani, čeprav jih je bilo že širom Slovenije dovolj.

Na zboru bataljona so se seveda najprej javili prostovoljci, tak je

bil tudi običaj 1942. leta. Takrat namreč še nismo imeli dovolj orožja. Določeno število borcev pa je moralo ostati doma za stražo in za najnujnejše patrole. Vse priprave so bile hitre in bataljon je krenil na pot skozi vas Maline in Šele preko grebena Gorjancev, kjer pelje cesta iz Novega mesta proti Metliki. K veselemu razpoloženju je prispeval še trobentač Darko, doma iz Dobravice, ki ni šel v nobeno akcijo brez svoje trobente. No, ta pa nas je tudi izdala belogardistom, da nas niso čakali v taborišču, marveč v zasedah okoli Dovža. Pozdravili so nas kajpak s streljanjem. Po vsej verjetnosti je »Štajerski bataljon« belogardistov ugotovil, da so naš bataljon in sosednji bataljoni na Gorjancih številčno močnejši, pa se zato niso spustili v frontalno borbo, temveč so se razdelili po zasedah in v trojke, da bi bilo videti, ko da jih je več kot nas. To nas ni premotilo, s hitrim naskokom smo jih pregnali in že pri prvem studencu smo našli deset naših, ki so jih belogardisti s prevaro zajeli in razorožili. Morali so nositi vodo in pomagati pri kuhinji. Čeprav je borba še trajala, so nam v naglici razlagali, kakšnim partizanom so padli v roke. Vsem je bilo takoj jasno, da je to zarodek bele garde.

Borba je trajala skoraj do noči. Imeli smo dva ranjenca, pokojnega narodnega heroja Tineta Južno in še živečega Matija Pezdirca. Koliko je bilo ranjenih in ubitih belogardistov, se ne spominjam. Ko je streljanje že skoraj popolnoma ponehalo, me je poslal komandant skupno s partizanom Mavserjem v patrolo, rekoč: »Na Dovžu je prva

četa, pokličiči komandirja in mu povej, da se naj takoj javi s četo na zborna mestol«

Naloga se mi ni zdela težka, Dovž je bil oddaljen le okoli deset minut. Ko sva s tovarišem prišla do dovške cerkve, sem že ugledal skupino v polkrogu stoječih partizanov. Stopil sem prednje, nategnil jermen puške, z levico pa stisnil pest in strumno pozdravil: »Smrt fašizmu — kje je tovariš komandir?« V odgovor se je dvajset pušk naperilo proti nama, dva sta se pognala in nama iztrgala puški. Naletela sva na tako imenovani »Štajerski bataljon« belogardistov. Izra cerkvenega obzidja so se prikazali še drugi, s čeladami na glavi. Najina usoda je bila tako rekoč zapečateni. Po nekaj krepkih udarcih po hrbtu so naju odpeljali v cerkev, kjer sva našla še nekaj domačinov. Čez pol ure pa so pripeljali še mojega komisarja, tova-

riša Marka Badovinca — brata pokojnega narodnega heroja Ilije Badovinca, ki je padel 1944. l. pri Rimskih Toplicah. Skupaj z njim je bil še neki mlajši tovariš, doma iz Bele krajine. Tudi onadva se nista takoj zavedla, kaj se je pravzaprav zgodilo. Komaj sem jima utegnil pojasniti, kajti za razgovor in razmišljanje ni bilo več časa, zahteval nas je komandant bele garde v Beli krajini Vasiljevič Iztok — nekdanji kapetan stare jugoslovanske vojske (partizani so ga zajeli novembra 1942 na Suhorju).

Prvo vprašanje je bilo, zakaj smo šli v partizane. Odgovor na to ni bil lahek, vendar smo se brž znašli, češ »saj takrat še ni bilo vas tukaj«. Izgovor je bil jalov, vendar se nam je zdel v tistem hipu odličen. Med izpraševanjem je ves čas vrtel v roki pištocol znamke »Fromer«, kaliber 7,65. Dal nam je pač razumeti, kaj nas čaka, če ne bo zadovoljen z našimi odgovori. Očitno pa mu je bilo pojasnilo všeč, ker je nadaljeval v srbohrvaščini: »Jel' znate, ko smo mi? Mi smo četnici Draža Mihajlovića i borimo se za kralja Petra II.« Potem je nadaljeval: »Ker vidim, da niste pokvarjeni in da ste sami mladi fantje, vas pozivam, da se nam pridružite.« Stražarji so vrgli puške na ramena, nas štiri pa so odpeljali proti taborišču pri Šentjoštu.

Vodila sta nas samo dva stražarja in porodila se mi je misel, da bomo nemara z lahkoto obračunali z njima. Spočetka sta hodila za na-

Z »Jubilejem« v režiji Branka Gombača je SLG gostovalo na Sterijinem pozorju v Novem Sadu. Na sliki: Marjanca Krošlova, Pavle Jeršin in Janez Škof.

Uspešen prodor zabavno satiričnega gledališča na oder SLG: »Smeh ni greh«. Režiser: Miran Herzog. Interpreti: V. Peer, S. Krošl, M. Goršičeva, J. Šmidova, N. Božičeva, M. Breznik, S. Strnad in P. Jeršin.

ma, z naperjenima puškama, hodili pa smo v taki razdalji, da sem lahko prišepnil tovarišu Badovincu, kako bi se utegnili rešiti. Noč pa se je naglo bližala in čedalje bolj me je skrbelo, kdaj se nam bo ponudila priložnost. Bržčas je skrbelo tudi stražarja, saj sta nas odpeljala v bližnjo vas Orehek k svojemu zaščitniku, ki bi jima pomagal ojačiti stražo. Vse je kazalo, da bo načrt šel po vodi. Tedaj pa se je ponudila prilika. Iz hiše se ni nihče oglasil, stražarja sta postala nestrna in sta poslala tovariša Badovinca, da bi priklical gospodarja. Omenil sem stražarju, da bi mu pomagal še sam. Ker se je že mračilo, sem brez besed pograbil tovariša Badovinca za roko in urno sva stekla

za hišo v noč. Stražarja se verjetno nista precej zavedla, čez hip pa sva bila že rešena.

Pozno v noč sva se z Badovincem vrnila v najin bataljon. Podrobno sva opisala, kaj sva videla in slišala. Potrdila sva govorice partizanov in drugih, ki so z nezaupanjem gledali v »partizane Štajerskega bataljona«. Ti »partizani« so ponoči hodili po okoliških vaseh in v družbi s kaplanom nagovarjali fante in može, naj pristopijo k njim. Če pa je bil kdo količkaj sumljiv, so ga za vedno odpeljali.

Kmalu zatem je bil pregan »Štajerski bataljon« lažnih partizanov proti Novemu mestu, kjer je bil varen le v neposredni bližini italijanskih zaščitnikov.

Zavzeto belogardistično taborišče je bilo polno še svežih grobov. Ugotovljeno je, da počiva tam nad 600 žrtev. Enaka usoda bi verjetno doletela tudi naju. Fanta, ki jima ni uspelo uiti, sta bila mlajša od naju in šele 10 dni v partizanih. Belogardisti so ju pregovorili in uvrstili v svoj bataljon.

Napisano po spominu — po 21 letih, iz svojega doživetja.

Ivan Divjak

Otroke je za Novo leto razveseljeval »Plešočí osliček« (Stanko Potisk), režiser Janez Drog.

Janez Skof, Zora Hudalesova, Volodja Peer,
Marija Goršičeva in Stanko Potisk.

Repertoar v letošnji sezoni

V abonmaju:

Matej Bor: Raztrganci, ljudska igra
Miha Remec: Srečni zmaji, nova slovenska drama
Velimir Lukić: Dolgo življenje kralja Osvalda, farsa
Eugene O'Neill: Strast pod brestu, igra
Sean O'Casey: Junak pa tak, tragikomedija
Alexandre Rivemale: Rezervist, komedija
Ödön von Horvath: Sem in tja, groteska

Mladinski deli:

Juro Kislinger: Izlet
Hep van Delft: Hura soncu in dežju

Na komornem odru:

Ivan Cankar: Človek, ki je izgubil prepričanje
Fran Lipah: Odmor
Aishil: Vklenjeni Prometej
Tadeusz Ruzewicz: Kartoteka
in
Slawomir Mrożek: Na morju
Večer slovenske ljubezenske poezije

*Franci Gabrovšek,
Janez Škof,
Paole Jeršin,
Volodja Peer,
Marija Goršičeva in
Slavko Strnad
v »Kar hočete«.*

Hišne vesti

Miran Herzog, doslej režiser v mariborski Drami SNG, je podpisal pogodbo v SLG Celje. V lanski sezoni je režiral pri nas »Ženo pred obzidjem« Tankreda Dorsta, »Piknik na bojišču« Fernanda Arrabala in večer poljskih satir »Smeh ni greh«.

Mija Mencejeva, igravka, doslej angažirana v mariborski Drami SNG, je podpisala angažma v SLG.

Slavko Strnad je odšel v Mestno gledališče ljubljansko, *Zora Hudalčeva* v Mestno gledališče v Novi Gorici, *Janez Bermež* v Slovensko gledališče v Trstu.

Na odsluženje vojaškega roka je odšel *Tone Solar*, za njim pa se odpravlja še *Stanko Polisk*.

Drugo inspicientsko mesto je honorarno prevzel *Aleksander Petrič*.

Naslednja abonmajska premiera bo Eugena O'Neilla »Strast pod brestič« v režiji *Branka Gombača*. Mladinski deli pa si bosta sledili druga za drugo: prva bo »Hura soncu in dežju« v režiji gosta *Janeza Drozga*.

RAZSTAVE V FOYERJU SLG

4. 10. 1962 — Spominska razstava ob slovesu mr. *Fedorja Gradišnika* od gledališča.

16. 11. 1962 — akad. kipar *Gabriel Kolbič*, akvareli in plastike.

18. 12. 1962 — akad. slikar *Lojze Zavolovšek*, akvareli in olja.

8. 2. 1963 — Spominska razstava za pokojnim *Herbertom Grünom*.

29. 3. 1963 — akad. slikar *Maks Kapčič*, gvaši.

22. 4. 1963 — *Viktor Berk*, umetniška gledališka fotografija.

28. 4. 1963 — akad. slikar *Karel Zelenko*, grafika.

31. 5. 1963 — akad. slikar *Franca Slana*, akvareli.

TELEVIZIJSKI PRENOSI IZ SLG

19. 10. 1962 — Calderon: Sodnik zalamejski.

30. 12. 1962 — Erik Vos: Plešči osliček.

3. 5. 1963 — Janez Žmavc: Jubilej.

PREGLED PREDSTAV

DELO	Doma			V okraju									
	abonma	zaklj. predstave	izven	Brestanica	Brežice	Gornji grad	Grize	Kostanjevica	Krško	Loče	Mozirje	Ostrožno	Rečica
1. Sodnik zalamejski	10	1	4					1			1		
2. Rdeče in modro v mavrici	6	3	4							1	1		
3. Žena pred obzidjem Piknik na bojišču	9	1	2										
4. Plešoči osliček		19	6				1	1					
5. Odkritosrčna lažnivka	5	3	6			1	1	1	1		1	1	1
6. Jubilej	10	1	4	1	1				1		1		
7. Poslednji trak — Hughie			6										
8. Andorra	10		1						1		1		
9. Metež	10		1				1				1		
10. Smeh ni greh	10		3										
11. Kar hočete			5					1					
Skupaj	70	28	42	1	1	1	3	4	3	1	6	1	1

Skupaj

140

61

V SEZONI 1962/63

DELO	Izven okraja														Druge republ.			
	Servica	Slovenske Konjice	Sempeter v Sav. dolin	Sentjur pri Celju	Store	Topolštica	Velenje	Vojnik	Vransko	Zreče	Ljubljana	Maribor	Murska Sobota	Ribnica na Dolenjskem		Trbovlje	Zagorje	Novi Sad
1. Sodnik zalamejski		1		1			1									1		23
2. Rdeče in modro v mavrici							2	1	1				2			2		23
3. Žena pred obzidjem Piknik na bojišču			1	2	2						1	2						15
4. Plešoči osliček							2			1	2							37
5. Odkritosrčna lažnivka	1	1		1		1	1	1	1				2	1	1	1		33
6. Jubilej		1		1		1	1	1			1	1					1	27
7. Poslednji trak — Hughie											1							7
8. Andorra		1		1			1											16
9. Metež		1		1	1			1								1		18
10. Smeh ni greh		1		1				1										16
11. Kar hočete																		6
Skupaj	1	6	1	8	3	2	8	5	3	2	3	3	4	1	3	5	1	221

19

1

221

PREGLED DELA V SEZONI 1962/63

Avtor Prevajavec	Delo	Režiser Scenograf	Premiera	Štev. predst.
Calderon Oton Župančič	Sodnik zalamejski	Branko Gombač Sveta Jovanovič	4. 10. 1962	25
Walter Bauer Jaro Komac	Rdeče in modro v mavrici	Juro Kislinger Vlado Rijavec	20. 10. 1962	25
Tankred Dorst Bruno Hartman	Žena pred obzidjem	Miran Herzog Avgust Lavrenčič	16. 11. 1962	15
Fernando Arrabal Bruno Hartman	Piknik na bojišču	Miran Herzog Avgust Lavrenčič		
Erik Vos Lelja Reharjeva	Plešočni osliček	Janez Drozg Vlado Rijavec	6. 12. 1962	37
Marcel Achard Bruno Hartman	Odkritosrčna lažnivka	Juro Kislinger Avgust Lavrenčič	18. 12. 1962	33
Janez Žmavc	Jubilej	Branko Gombač Sveta Jovanovič	8. 2. 1963	27
Samuel Beckett Bruno Hartman	Poslednji trak	Bruno Hartman Aljoša Janušič	21. 2. 1963	
Eugene O'Neill Janko Moder	Hughie	Juro Kislinger Aljoša Janušič		7
Max Frisch Maila Golob	Amdorra	Branko Gombač Avgust Lavrenčič	29. 3. 1963	16
Pero Budak Branko Rudolf	Metelj	Juro Kislinger Tošo Primožič	28. 4. 1963	18
Zygmunt Stoberski Lojze Krakar	Smeh ni greh	Miran Herzog Avgust Lavrenčič	31. 5. 1963	16
William Shakespeare Oton Župančič	Kar hočete	Branko Gombač Avgust Lavrenčič	28. 6. 1963	6

FINANČNO IN MATERIALNO POSLOVANJE GLEDALIŠKEGA LISTA
IN PROSPEKTA SLG CELJE V SEZONI 1962-1963

D o h o d k i :

Reklamni oglasi podjetij	din 555.000.—
Prodani GL in prospekti	din 153.116.—
	<hr/>
	din 708.116.—

I z d a t k i :

Stroški za tisk	din 976.682.—
Honorarji za članke in druge prispevke v GL	din 165.108.—
	<hr/>
	din 1,141.790.—

Izšlo je 9 prospektov (cena 10 dinarjev) in 2 gledališka lista (cena 30 dinarjev).

2

Kliše raztrgancev nam je posodilo uredništvo »Celjskega zbornika«.
Objavljeni so bili v CZ, 1961.

Gledališki list Slovenskega ljudskega gledališča Celje. Številka 1, sezona 1963/64. Izdalo in založilo: Slovensko ljudsko gledališče Celje. Predstavnik: upravnik prof. Bruno Hartman. Urednik: Janez Žmavc. Fotografije: Viktor Berk. Vsi v Celju. Naklada 1000 izvodov. Cena 50 dinarjev.
Tisk: Časopisno podjetje »Celjski tisk«, Celje 1963.